

Nr 283.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående visst medgivande i fråga om framtida låneunderstöd av staten till järnväg mellan Gånghester och Ulricehamn; given Stockholms slott den 22 september 1914.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att den omständigheten, att arbetet å den koncessionerade järnvägsanläggningen från Gånghester till Ulricehamn redan må hava påbörjats, icke må utgöra hinder för framtida beviljande av låneunderstöd till nämnda järnväg från det anslag till understödjande av nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar, som kan komma att av riksdagen ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, med rätt för Kungl. Maj:t att föreskriva närmare villkor för berörda medgivande.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22
september 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

Genom nådigt cirkulär den 18 augusti 1914 anbefalldes Kungl. Maj:ts befallningshavande i samtliga län att anmoda vederbörande kommunala myndigheter i de orter, där anledning förefinnes antaga att arbetslöshet på grund av den rådande situationen redan förekommer eller senare väntas inträda, att tillsätta kommunala arbetslöshets- och hjälpkommittéer, avsedda att ena och sammanhålla alla de strävanden för arbetslöshetens bekämpande och nödens avhjälpande, vilka å varje ort kunna ifrågakomma.

De i Ulricehamns och Borås städer med anledning härav tillsätta arbetslöshets- och hjälpkommittéerna hava nu, i syfte att motverka hotande arbetslöshet, gjort underdåniga framställningar om åtgärders vidtagande för påbörjande av arbetet med järnvägsanläggning mellan Gånghester och Ulricehamn.

Innan jag närmare ingår på nämnda framställningar, torde jag få nämna några ord om nyssberörda järnvägsföretag.

Järnvägs-
företaget
Gånghester—
Ulricehamn.

Den 24 maj 1912 meddelade Kungl. Maj:t koncession å järnväg av 1,435 meters spårvidd från Gånghesters hållplats (i närheten av Borås) å Borås—Alvesta järnväg till Ulricehamn. Enligt då föreliggande förslag för järnvägen Gånghester—Ulricehamn skulle densamma erhålla en längd av omkring 38 kilometer förutom sidospår å stationer och hållplatser; och upptog förslaget flera större brobyggnader. Kostnaden för järnvägen enligt nämnda förslag beräknades av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, inberäknat rullande materiel, till 2,005,000 kronor.

Borås—Ulricehamns järnvägsaktiebolag, som nu är innehavare av nämnda koncession, har tidigare under innevarande år gjort framställning hos Kungl. Maj:t om erhållande av låneunderstöd för utförande av järnvägsanläggningen.

Uti en den 18 september 1914 inkommen underdånig skrift har järnvägsbolaget — med bifogande av, bland annat, renstakningsritningar jämte nytt kostnadsförslag, slutande å en summa av 2,020,000 kronor, däri inberäknat kostnaden för rullande materiel — anhållit, att det sökta statslånet måtte bestämmas till 1,010,000 kronor, motsvarande hälften av den sålunda beräknade kostnaden.

Enligt vad järnvägsbolaget meddelat, hava hittills i bolaget tecknats aktier för tillhoppa 931,350 kronor. Bland aktietecknarna märkas följande städer m. fl., som tecknat nedannämnda belopp, nämligen: Göteborgs stad 150,000 kronor, Borås stad 100,000 kronor, Ulricehamns stad 75,000 kronor, vissa landskommuner 185,000 kronor samt Älvsborgs läns landsting 100,000 kronor. Utöver sålunda tecknade belopp hava ägare av jord, som skulle tagas i anspråk för järnvägen, förbundit sig att såsom likvid teckna aktier för ett sammanlagt belopp av omkring 60,150 kronor. Slutligen hava utfästelser, under vissa villkor, gjorts om direkt bidrag till järnvägsanläggningen å tillhoppa 20,000 kronor. Summan av tecknade aktiebelopp och bidrag skulle alltså uppgå till omkring 1,011,500 kronor.

Ulricehamns stads arbetslöshets- och hjälpkommitté har nu i ovanberörda till Kungl. Maj:t ställda, till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Älvsborgs län ingivna framställning anført följande.

Vid den av kommittén verkställda undersökning rörande den arbetstillgång, som kan påräknas under den stundande hösten och vintern, har befunnits, att man med stora skäl bland stenarbetarna och de icke yrkeskunniga grovarbetarna kan befara arbetslöshet, därest icke särskilda åtgärder till förekommande därav vidtagas. Sedan flera år till-

Ulricehamns
och Borås'
arbetslöshets-
och hjälp-
kommittéer.

baka har byggnadsverksamheten i Ulricehamn varit ganska liflig, och för kort tid sedan avslutades den betydande anläggningen av allmän vatten- och avloppsledning, vid vilket företag ett stort antal arbetare varit sysselsatta. Nu avhöres emellertid icke påbörjande av några nya byggnadsföretag eller andra arbeten, varför kommittén antager att, i den mån pågående företag fullbordas, arbetstillgången särskilt för de där i orten talrika stenarbetarna och icke yrkeskunniga grovarbetarna kommer att utsina.

Emellertid har kommittén sig bekant, att den sedan många år planlagda, koncessionerade järnvägsanläggningen Ulricehamn—Gånghester, befinner sig i det läge, att detsamma borde kunna redan under år 1914 igångsättas. Vid framställd förfrågan hos styrelsen för Borås—Ulricehamns järnvägsaktiebolag har kommittén inhämtat, att järnvägen är renstakad och att i det närmaste halva aktiekapitalet är inbetalt, men att styrelsen icke anser sig kunna påbörja järnvägsarbetet, förrän ansökan om statslån blivit prövad, enär gällande bestämmelser om statslån till enskilda järnvägar innehålla, att lån ej får beviljas åt redan påbörjade järnvägar. Då kommittén finner uppenbart, att ifrågavarande, för ortens förhållanden betydande företag — om detsamma igångsättes, komme arbetare till ett antal av 300 å 500 därigenom att få sysselsättning — skulle komma att indirekt väcka företagsamheten i orten även på andra områden till nytt liv, har kommittén velat fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på önskvärdheten av järnvägsarbetets snara påbörjande. Kommittén hemställer, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande vad som möjligen kan från statens sida åtgöras för ett snart påbörjande av ifrågavarande järnvägsanläggning.

I enahanda syfte har Borås stads arbetslöshets- och hjälpkommitté gjort framställning hos Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet.

Med underdånig skrivelse den 11 september 1914 har Kungl. Maj:ts befallningshavande till Kungl. Maj:t översänt berörda framställningar och därvid för egen del framhållit önskvärdheten därav, att det för järnvägsanläggningen begärda statslånet snarast möjligt varder beviljat.

Departements-
chefen.

Det anslag för en allmän lånefond för enskilda järnvägar, som 1910 års riksdag beviljat och ställt till Kungl. Maj:ts förfogande att utgå under fem år från och med år 1912 (den s. k. allmänna järnvägslånefonden), har med undantag av allenast ett belopp å 5,000 kronor redan blivit för sitt ändamål disponerat. Vid sådant förhållande lär Borås—Ulricehamns järnvägsaktiebolags ansökning om statslån icke för närvarande kunna upptagas till prövning utan torde dess vidare behandling

böra uppskjutas, till dess riksdagen kan hava beslutat om avsättande av medel till ny sådan lånefond.

Nu har emellertid styrelsen för järnvägsbolaget på därom gjord förfrågan meddelat mig, att den är sinnad påbörja arbetet å järnvägsanläggningen redan innevarande år under förutsättning, att bolaget icke därigenom förlorar möjligheten att erhålla statslån.

Styrelsen syftar härvid på ovan omförmälda bestämmelse rörande låns beviljande ur ifrågavarande fond, nämligen att densamma skall användas till understödjande allenast av nya, *ännu ej påbörjade* enskilda järnvägsanläggningar. Nu har riksdagen visserligen, såsom ovan antytts, ännu icke förehaft frågan om avsättande av medel till en ny järnvägslånefond och ännu mindre således beslutat rörande villkoren för låns erhållande ur en sådan fond, men man torde utan vidare kunna utgå från att en ny dylik fond kommer till stånd ävensom att här ifrågakomna, hittills gällande lånevillkor fortfarande kommer att gälla.

Då det emellertid, såsom jag redan förut i annat sammanhang haft anledning att inför Kungl. Maj:t framhålla, är av den yttersta vikt, att under nu rådande svåra förhållanden så många arbetstillfällen som möjligt beredas arbetsvilliga för att den hotande arbetslösheten må kunna avvärras, synas mig omförmälda kommittéers i ämnet gjorda framställningar synnerligen behjärtansvärda. Med hänsyn till nyssberörda, sannolikt allt framgent gällande lånevillkor lär Kungl. Maj:t dock icke kunna utan riksdagens medgivande lämna bolaget utfästelse, att den omständigheten, att arbetet å järnvägen påbörjas, icke må utgöra hinder för framtida beviljande av låneunderstöd till järnvägen. Därför torde särskild framställning i ämnet till riksdagen vara erforderlig för erhållande av dylikt medgivande; lämnas icke sådant från statsmakternas sida, är bolaget icke villigt att påbörja arbetet å järnvägsanläggningen, då bolaget därigenom skulle beröva sig möjligheten att framdeles erhålla statslån.

Då renstakningsritningarna och kostnadsförslaget i varje fall böra vara vederbörligen granskade och godkända, innan arbetet påbörjas, torde icke i och för sig någon olägenhet kunna föranledas av ett medgivande i antydda riktning. Jag förutsätter emellertid såsom villkor för det ifrågasatta medgivandet, att arbetet påbörjas senast den 1 januari 1915.

Jag vill slutligen uttryckligen framhålla, att avlåtande till riksdagen av en dylik framställning icke får anses innebära, att Kungl. Maj:t därigenom intagit bestämd ståndpunkt i frågan, huruvida låneunderstöd bör beviljas för utförande av nu ifrågavarande järnvägsanläggning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att den omständigheten, att arbetet å den koncessionerade järnvägsanläggningen från Gånghester till Ulricehamn redan må hava påbörjats, icke må utgöra hinder för framtida beviljande av låneunderstöd till nämnda järnväg från det anslag till understödjande av nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar, som kan komma att av riksdagen ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, med rätt för Kungl. Maj:t att föreskriva närmare villkor för berörda medgivande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

Ivar Lundgren.